

ВЕСІЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

The Rainbow
A Children's Magazine

РІК XXX Ч. 1. (339)

СІЧЕНЬ-РІЗДВО 1983

СВЯТОЧНИЙ ПРИВІТ „ВЕСЕЛЦІ” ВІД ШКОЛЯРІВ У КУРИТИБІ, БРАЗИЛІЯ

Діти й учительки Суботньої Школи та голова Жіночого Об'єднання прислали „Веселці” привіт з нагоди Нового Року й Різдва Христового.

Дякуємо що ти до нас
приходиш доброго Вечора!
Синдра Криховська

1.982р.

Анна Марія Б. Мазена
Марія Ізабел Бора
Відріана Ковієвкі

Андрій Бойко
Радіа Бойко
Юлія Мазена
Зоряна Бойко

Кристіана Ковієвкі
Синдра Марія Бучеєвкі

Павло

Каріс Ілліана Юрчинич

Сона Бойко Маріса Едін

Маріса Сириньоніда

Маріса Сириньоніда

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
І НОВИМ РОКОМ!

Ельвіра
Міріа
Міріа

Карлос А. Козмев

Кіріс А. де Карлос

Жерсон Луїс Костін

Віліана Банзін

голова Ж.О.

Наталія Сисак

Суботня Школа при ЖО-ЖОС УГБ Б.

належить Суботня Школа. Цей гурток здобув перше місце на 21-му Фестивалі Інтернаціонального Фолкльору в Парані в 1981 році.

Відповідь Р е д а к ц і ї: „Веселка” дякує за привіт і бажає усім дітям та їх опікунам щасливого Нового Року, здоров'я й успіху в науці!

Тішить нас здобуття першого місця на фестивалі. Славно!

ПОВІДОМЛЕННЯ

З січневим числом починаємо друкувати нову ілюстровану історію п. з. „Івась-Мудрась”. Текст писатиме Світлана Кузьменко, ілюстратором буде Іван Брикович. Історія друкуватиметься на місці „Веселика Ляся”.

Редакція.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода” заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата становить у ЗСА — 8.00 дол. у інших країнах — рівновартність цієї суми. Для членів УНС 5.00 дол. Ціна окремого числа 75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 дол.

THE RAINBOW — VESELKA

Обкладинка роботи Ярослави Кучми

Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey

Montgomery Street — Jersey City, New Jersey 07302

Subscription \$8.00 per year, UNA members \$5.00 per year.

Entered as Second Class at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці:
Ярослава Кучма — Колядкини

Разом із привітом редакція отримала фото танцювального гуртка Української Фолкльорної Групи, до якої

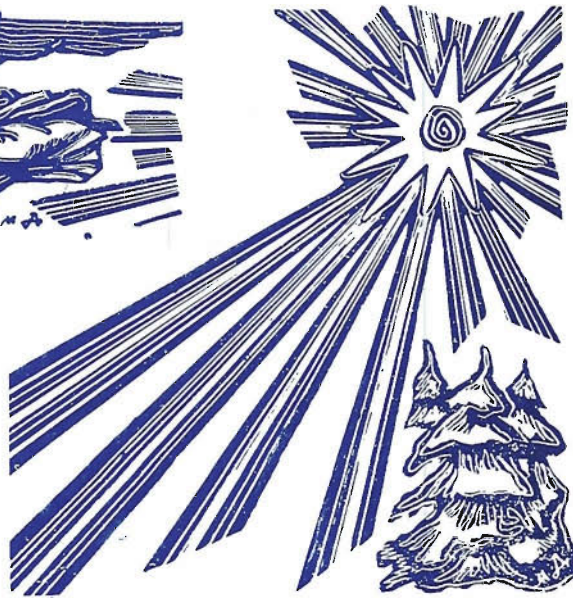

РІЗДВЯНА ЗІРКА

Різдвяна зірка на небо вийде,
Малий Ісусик до дітей приїде.

Малий Ісусик, Божа Дитинка,
Буде Свят-Вечір, буде ялинка.

Буде колядка в кожній хатині,
Настане втіха на Україні.

„ВЕСЕЛКА“ КОЛЯДУЄ

(Ілюстрації Михайла Дмитренка)

Гей, „Веселка“ ходить з хати та й до хати рідним людям, добрим дітям заколядувати. На Різдво Христове йде у вашу хатку заспівати щирим друзям радісну колядку. Ходить Божим світом і не спочиває, з Новим Роком з рукавиці зерно засіває.

Щоб у вашім домі процвітала доля, як улітку процвітає квітка серед поля, щоб росли достатки буйно, мов колосся, щоб усім у вашім домі весело жилося, щоб його ніколи щастя не минало, щоб добро до столу з вами цілий рік сідало, щоб вам Бог здоров'я дарував і силу, щоб до вас з ясел Ісусик усміхнувся мило.

Гей, „Веселка“ ходить з дому та й до дому, не зважає ні на холод, ані теж на втому. Ми із нею разом привітаймо нині тих, що свята зустрічають в рідній Україні, пісню „Бог Предвічний“, як і ми, співають, а згадають нас — то сльози нишком утирають.

Привітаймо в'язнів у тюрмі ворожій і повстанців, що у лісі завжди на сторожі, і засланих бідних, що в снігу, в пустелі, у Сибіру зустрічають свята невеселі.

Хай Ісус, Цар світу, їм пошле потіху, що поверне незабаром всіх під рідну стріху, хай подасть їм силу, хай їм допоможе з себе скинути кайдани і ярмо вороже, щоб у власній хаті та на власнім полі зустрічали українці ясне сонце волі.

Гей, „Веселка“ ходить селами-містами, щоб Різдво відсвяткувати, діти, разом з вами, щоб побути з вами в день Нового Року, щоб на вашу тишу радість глянути хоч збоку.

Вас вона вітає, вашу маму й тата — дай вам Боже всім щасливі і веселі свята!

Ще вона вітає нашу Церкву, школу, вчителів, духовних ваших, друзів всіх посполу.

Й тих, що для „Веселки“ пишуть гарні вірші, всякі повістки цікаві та й казки не гірші.

Що її, неначе квітничок квітками, розмальовують на втіху дітям образками.

Й тих, що на „Веселку“ не жаліють датку, щоб була гарніша й більша, ніж була спочатку.

Їх благословляє Божий Син в яселках і з Різдвом поздоровляє,

ваша все

„ВЕСЕЛКА“

ДО ІСУСИКА В ГОСТИНУ

Ідуть з Канади Лесик і Оля —
Учні найкращі Рідної Школи.

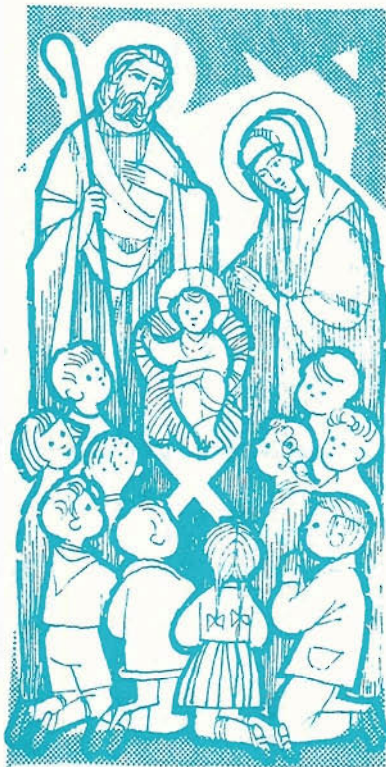
Аж із Америки їде пластун,
Пильний Івасик, всюди першун.

Їде з Європи сумівка Наталя,
Та, що найбільше книжок прочитала.

Як над вертепом зірка засвітить,
То українські знатимуть діти:
До Вифлєсму час у дорогу,
Щоб привітати Ісуса малого.

Аж з Аргентини їде Андрій,
Що загадаєш — зробить як стій!

Ідуть з Австралії три школярі,
Завзяті танцюри та ще й штукарі.

Їде з Бразилії за океан
Найкращий з усіх декляматор, Богдан.

Навіть із Києва Костик їде —
Поміж дрови його ангел веде.

ЯК ПОСТАВ ВЕРТЕП?

(Ілюстрація Мирона Левицького)

Може ви, дорогі читачі, були коли в школі або під церквою на театральній виставі, що її називають „вертеп”. У цій виставі ви бачили маленького Ісуса, Божу Матір, їх опікуна Йосифа, янголів, мудреців-царів і пастушків. У вертепі актори представляли ті часи, коли народився Ісус Христос.

Колись в Україні, 300 чи 400 років тому, такими виставами займалися найвищі школи — колегії чи академії. Їх влаштовували студенти під проводом учителів, що писали ці — як тепер називаємо — „різдвяні драми”. То були поважні театральні п’єси, що мали призвичаювати людей до віри і Церкви. Звичай ставити такі п’єси постав у Західній Європі і поширився в Італії, Німеччині, Іспанії, Франції та в інших краях. Ці вистави деколи були дуже розкішні, в них виступали співаки в чудових одягах, хори та оркестри. Тож не диво, що цей звичай скоро прийнявся також в Україні.

Згодом живих акторів заступили ляльки. Для такої вистави студенти будували невеличкі театри, дерев’яну скриньку з двома поверхами, не раз дуже гарну. Її називали „вертепом” і так само називали саму виставу. Цю скриньку студенти-бурсаки носили по хатах і грали виставу. Ляльки не говорять, але за них говорили-співали студенти, сховані під скринькою. Коли ж Москва в 18 столітті скасувала давні українські школи, то вертепні вистави перебрав на себе міський і сільський нарід. Крім поважної релігійної частини вертеп мав також веселі, жартівливі сцени, де виступали Ірод, смерть, чорти, відьми або сільські люди. І так вертеп дожив до наших часів, навіть комуністи не могли його в Україні викоринити, і ще тепер під час Різдва по селах ходять хлопці-школярі, перебрані

за „царів”. Ви певно читали у „Веселці” та в інших дитячих журналах короткі „вертепи”, а в них чимало смішних, веселих сцен.

А де ж, запитаєте, постала різдвяна драма — вертеп? Збереглося свідчення, хто перший його розпочав. То був святий Франциск, що жив в Італії, коло міста Ассізі в 12 і 13 століттях. В 1982 р. минуло 800 літ від його народження. Недалеко села Греччіо є монастир, що його видовбав у скелі святий Франциск з своїми монахами. Є там і печера, де в 1223 році під ніч Різдва Христового відбувся перший у світі „вертеп”. Всі особи, що виступали в ньому, були живі — малий Ісусик, Божя Мати, святий Йосиф, ангели, мудреці, вівчарі, навіть осел і віл. В ту ж ніч відправилася Служба Божа, а проповідував св. Франциск. Є навіть частина скелі, з якої він виголошував духовні навчання. На цю велику, бо першу урочистість у світі, прийшли довколишні селяни, освічуючи собі вночі стежки і доріжки каганцями. На місці, де відгравали перший „вертеп”, збудовано потім капличку.

А іншим монастирям і школам так сподобалися ці вистави, що вони почали їх наслідувати, робили їх щораз кращими, придумали для них сцену, лаштунки, одяги, музику. Із тих релігійних різдвяних (а потім великодніх) вистав постав поволі світський театр.

Р. З.

Пояснення-словничок: вистава’або п’єса — play; актор — actor, player; бурсак — студент, що проживав при школі, яку утримувала церква; звичай — custom; розкішний — luxurious, splendid; ляльки — тут: puppets; скасувати — to annul; сцена — 1. stage, 2. частина театральної дії; свідчення — evidence; каганець — primitive night-lamp.

ПЕРШИЙ СНІЖОК

Літо вже минуло. Надійшла осінь, і небо стало не таке ясне, блакитне з біленькими ніжними хмарками. По ньому почали плисти хмари сиві, клуб'ясті, тяжкі, ніби чимсь випхані.

Діти вже пішли до школи, бо вже почалась там наука. Менші ходили до дошкілля. А ще менші, як була погода, забавлялись на дворі. Раз-у-раз прибігали до хати з різними запитами. Ото прибігли запитати, чому хмарки інші тепер, ніж були вліті, такі наче грубі перини і хто там спить під ними. Вдома їм оповіли, що, мабуть, туди полетіли пташечки, які злякались холоду, тож хочуть бути ближче сонця. А хмарки їх затуляють від холодного вітру — це їхні перинки.

Одного дня зовсім похолодало, а надвечір почало летіти з неба щось біленьке, наче пір'ячко. Діти вибігли на подвір'я і, радісно підскакуючи, лапали сніжинки. В минулі роки вони були ще менші і не звертали уваги на сніжок. Тепер їм усе було цікаве, тож знову побігли до хати і питали, що то за пір'ячко летить із неба. Їм відповіли, що то, мабуть, пташечки, що високо в небі, прокололи своїми дзьобками перинку, якою були накриті і з неї сиплеться пір'ячко на землю. Діти вибігли з хати і весело почали підстрибувати, лапаючи сніжинки, що сипались з неба.

Г. М.

Написала Г а л я з Західньої України

Світлана КУЗЬМЕНКО

С Н І Г

Сніг мете й мете надворі:
Кучугури наміта.
Сніг у лісі, сніг у полі,
Сніг у селах і містах.

Цілу ніч гуляла буря —
Замела усі стежки,
Аж втомилась і заснула.
А уранці діточки

Подивились у віконце —
Зачаровані стоять:
Скрізь сніжиночки у сонці
Діамантами блищать.

Кучуруга — snow-hill; діамант — самоцвіт (gem).

ЯЛИНОЧКО МОЯ

Ялиночко моя,
Яка прекрасна ти!
Нас в хаті тільки троє —
Я, мама і ти.

І ти всміхаєшся до нас,
Немов хочеш сказати:
На Новий Рік, любі мої,
Не треба сумувати!

РІЗДВЯНІ ЗВИЧАЇ НА ВОЛИНІ

Різдво в Україні, на Волині святкувалось дуже врочисто і трохи по-інакшому, ніж тут. У нас теж обдаровували подарунками, переважно дітей. Але це не було головне. Важне було дотримати всі традиції, які плекав український нарід віддавна. Святкували цілі два тижні.

Починалось з того, що 6-го січня на Свят-Вечір, або, як ще називали, на Коляду, збиралась уся родина на вечерю. Коли на небі засяяла перша зірка — це був знак, що вже пора сідати до вечері. Стіл був застелений білою скатертиною, а під нею було постелене сіно на знак того, що малий Ісусик народився в яслах на сіні. В куті хати під образами стояв сніп збіжжя, поруч посудини з кутею й узваром. На цей вечір приготувляли 12 страв. Засвітивши свічку перед образами і прочитавши молитву, сідали всі до столу і споживали все за чергою, а на кінець — кутю. Потім зичили собі взаємно всяких благ і починали колядувати. Дітям роздавали ласощі, цукерки, горіхи. Особливо по селах України ці звичаї дотримувались. На Різдво була урочиста Служба Божа, після якої знову збиралась молодь у гуртки і йшли по селі колядувати. Їм за це давали різні гостинці і дрібні гроші. Тоді діти колядували не задля заробітку, а для приємности, і для прослави Ісуса.

Особливою увагою втішався різдвяний театр-вертеп. Підлітки і молодь перебирались за царя Ірода, ангелів і чорта. Ірод був у короні з золотого паперу, на собі мав ніби королівські шати, мав борідку з волокон льону чи конопель, а в руках скіперт — знак влади. Ангели мали крила з гусячого пір'я, а чорт мав маску з рогами і ходив у вивернутому вовною кожусі. Ірод сідав на крісло і казав до своїх слуг: „Я, Ірод, цар Юдеї, велю вам повбивати всіх малих хлопчиків, навіть мого сина не пожаліти.” Він, цей Ірод, хотів вбити Святе Дитятко і тому дав такий наказ. Тоді слуги виходили і за якийсь час вертались, подаючи Іродові маленьку коронку, кажучи: „Ми повбивали всіх хлопчиків і твого сина не пожаліли”. Цар Ірод розжалений, що і свого сина наказав вбити, встромляє собі меч у серце і вмирає. Знадвору вскакує тоді чорт і, закинувши на Ірода ланцюга, виволікає його надвір. Тоді ангели з радости, що правда перемогла, співали: „Слава Богові на небі”.

На тім вертепна сценка закінчувалась. Це означало, що за злі вчинки кара не мине, і Ірод попав за те до пекла.

А вже на Новий Рік, 14-го січня, або, як казали „на Маланку”, був інший звичай. По відправі в церкві, малі хлопчачи ходили по хатах, посіваючи зерном і „новолітували”, поздоровляючи мешканців дому. Вони промовляли: „Бажаємо щастя і здоров'я в Новому Році. Дай Боже прожити і другого дочекати”. Часом ще приходили з козою, яку провадив жид. Козу представляв хлопчик у вивернутім кожусі, з маскою на голові у виді козячої голови. Жид, що тримав її проказував: „Скік коза на стіл, а з стола на діл, стань обернися, всім поклонися: і господарю і господині і всій його чесній родині!” Коза кланялась всім, а жид простягав торбу, щоб дістати дарунки.

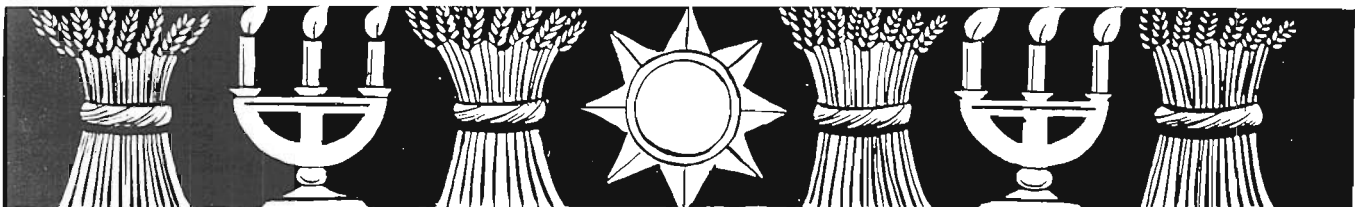
А через 6 днів, 19-го січня були Водохрищі. Напередодні робили теж вечерю з кутею, але споживали менше страв. Тому називали цей вечір „голодна кутя”. Увечорі дівчата ходили по хатах щедрувати. Щедрівки — це пісні, які співають під Водохрищі. Вони дуже гарні, як от „Щедрик, щедрик, щедрівочка, прилетіла ластівочка”... Цю щедрівку знають усі українці. Співають її й чужинці, бо вона дійсно дуже гарна.

На Водохрищі ходили святити воду до річки чи ставка. Робили хреста з льоду, ставили на ріці, біля нього прорубували ополонку, щоб вода виступила наверх. Тоді її святив священник і роздавав людям. Вони набирали воду, несли додому і кропили нею хату, та забудовання для худоби.

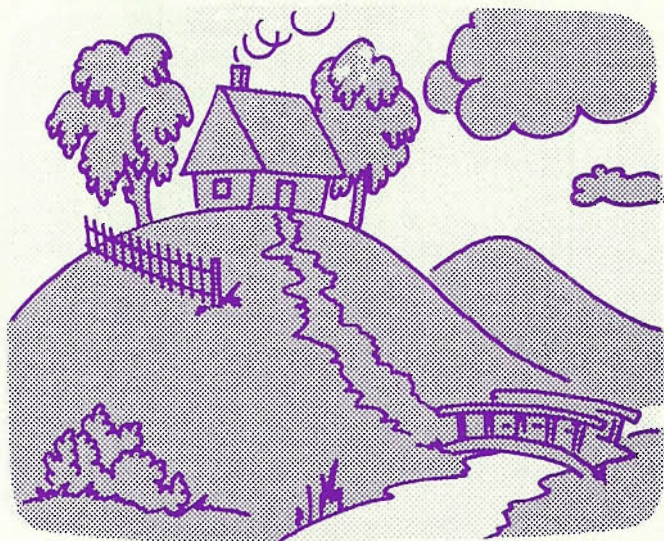
Так минав час святкувань, що розпочались Різдвом, а закінчувались Водохрищами. Тоді вже аж до посту наступали м'ясниці, повні забав і веселощів.

Г. Матушевська

Пояснення-словничок: **традиція** — звичай, здавна заведений; **ясла** (для худоби) — crib, manger; **узвар** — stewed fruit; **зичити** — комусь бажати (to wish); **благо** — good, blessing, weal; **підліток** — boy or girl in teens, teenager; **скіперт** або жезл (sceptre, truncheon); **новолітувати** — бажати на Новий Рік, посіваючи по хатах трохи зерна.

ІВАСЬ-МУДРАСЬ

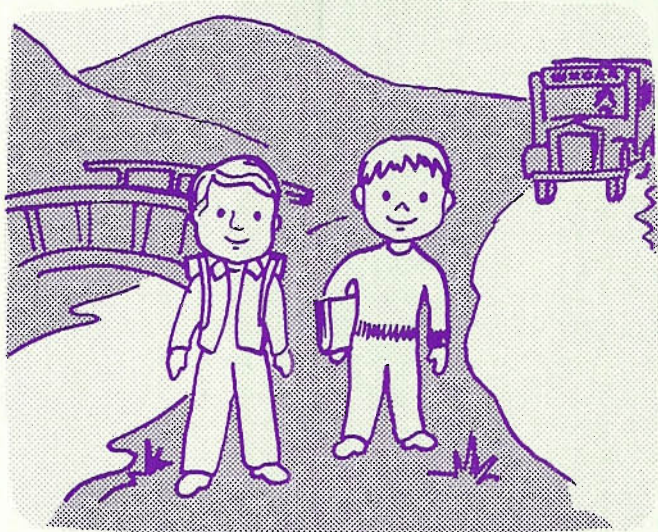
У зеленому садочку,
У хатині, на горбочку,
Раз жила-була родина:
Батько, мати і дитина.
Цю дитину колихали,
Любим сином називали.

У вигодах там спроквола
Ріс в родині син Микола.
У садку пташки співали.
Красні квіти розцвітали.
А в хатину, у віконце,
Усміхалось ясне сонце.

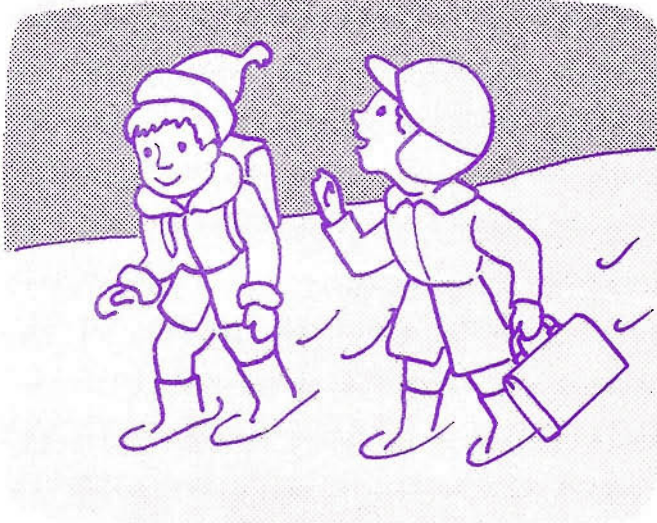
Коли нічка наставала
І дитина засинала,
У вікно світили в хату
Ясні зіроньки дитяті.
Підростав малий Микола —
Третій рік вже йде до школи.

В школу з другом він ходив.
Друг його в сусідстві жив.
Друг Івасем називався.
Він на всім багато знався.
І як щось було невлад,
Він знав тисячу порад.

Спроквола — поволі

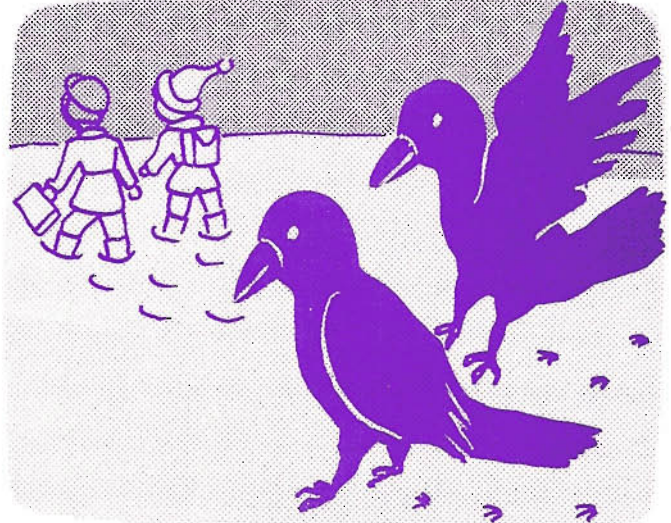
ІВАСЬ-МУДРАСЬ

Вранці діти йдуть до школи:
Йде Івась і йде Микола.

А навколо скрізь сніги
Покривалами лягли.

Хлопці в сніг грузький ступають,
Про „Веселку” розмовляють.

Поруч, дві малі сороки
З ними йдуть сорочим кроком

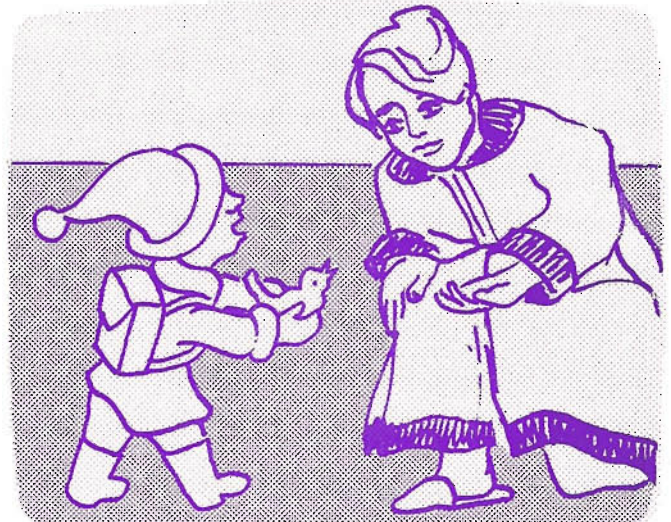
Й гомонять про різні справи
А, можливо, й про забави.

У сорок свій власний крок:
Підлетять та скок і скок.

Раптом: хто це наче плаче?
Зирк! — в снігу пташину бачать.
Мабуть, в неї щось болить?
Може ранена лежить?

Діти пташку оглядають.
Що робити їм? — Не знають!

Тут Івась схопив пташину
І мерщій до хати лине.

“Попильнуй її, мамусю,
Поки з школи повернуся!”
Недаремно цей Івась
Називавсь Івась-Мудрась!

Сорока — magpie; гомоніти — притишено розмовляти; **линути**, летіти, тут: швидко бігти, поспішати (to fly, to run at full speed).

Наталя ЛІВИЦЬКА-ХОЛОДНА

РОЗПОВІДЬ ПРО КРУТИ

— А все ж воно добре, що ми ходимо на українознавство, — обізвався Юрко, — от і не знали б про Крути. А сьогодні нам про них розказав учитель.

— А мені ще й татко розповів про крутянський бій. Татко жив тоді в Києві, — похвалився Богдан.

— Про Крути найбільше знає дядько Євген, — відізвався з ідальні Богданів батько. — Він вам багато розповів би, але йому тяжко згадувати про те, бо його рідний брат загинув під Крутами.

Дядько Євген був приятелем Богданового батька з юнацьких років, саме тепер приїхав з Європи і поселився у домі батьків Богдана.

Діти ввійшли до ідальні і обступили дядька. Мала Мартуся принесла стільчик від телевізії і примостила біля дядькових ніг. Всі заглядали йому в очі, сподіваючись оповідання.

— Мені тоді було тільки дванадцять літ, — задумливо, ніби згадуючи, почав дядько Євген, — а то, мабуть, не було б мене тут серед вас, бо й я загинув би під Крутами. А так я був ще малий, сидів вдома і не знав, що на північ, назустріч большевикам, які сунули війною на Україну, їде курінь молоді, щоб заступити ворогові дорогу на Київ. Була то справді молодь, бо тільки студенти університету й старші учні гімназії. Але всі вони понад усе на світі любили Україну й молоду Українську Народну Республіку. Ту любов розбудив у їхніх серцях великий український патріот — Симон Петлюра. Всі вони були мало знайомі з військовою справою. І зброї мали небагато. Але запал їх був великий, і з ним вони виступили до бою проти страшного, добре озброєного московського війська. Вони зустріли большевиків на стації Крути, і там розгорівся бій. Слідом за студентським куренем українська влада вислала справжнє військо, але поки воно доїхало до стації Крути, юнаки з студентського куреня билися вже з ворогом. Бій ішов рукопаш, бо в юнаків було мало набоїв. Українські військові відділи, що надїхали на допомогу, з жахом побачили, що не можуть стріляти з своїх гармат, бо юнаки перемішались з ворогами і була небезпека, що гарматні набойки битимуть по своїх.

— Молодь, що залишилася в Києві, — продовжував свою розповідь дядько Євген, — чекала з напруженням і хвилюванням вісток із фронту. Одного разу ми сиділи в кімнаті сумні й пригнічені, бо вже було відомо, що большевики підсуються під Київ. Було нас кілька хлопців і дівчат і кожний мав когось близького в студентському курені. Раптом двері до кімнати розчинились і на порозі з'явився наш старший товариш Ігор, який теж брав участь в бою під Крутами. Він був блідий, його уніформа була брудна й подерта. Якийсь час він мовчки дивився на нас, спершись на одвірок. Потім увійшов до кімнати, сів на стілець і сховав обличчя в долонях. Ми мовчали, зворушені його виглядом.

Дядько Євген спинився на хвилину.

— Що ж вам казати далі, діти? Майже всі ті, що поїхали з студентським куренем, загинули. Всіх їх покололи багнетами московські матроси. А потім, коли українське військо знову відібрало стацію Крути від большевиків, тіла поляглих студентів привезли до Києва і урочисто поховали. Поховали їх як героїв і пам'ять про них не загине серед українського народу ніколи.

Маленька Мартуся дивилася на дядька Євгена великими переляканими очима і врешті тихо спитала:

— А ви знайшли тіло свого братика?

Дядько Євген не відповів Мартусі, тільки нахилився, поцілував її в голівку і мовчки вийшов з кімнати. Коли двері за ним зачинились, батько Богдана півголосом сказав:

— Так, і тіло Євгенового брата знайшли і поховали з почесністю...

Діти мовчали, їм жаль стало і поляглих молодих студентів, і дядька Євгена.

Але батько бадьоро гукнув до них:

— Не сумуйте! А краще ніколи не забувайте про крутянських героїв і про день, коли вони згинули по-геройськи — про день 29-го січня 1918-го року.

Гімназія — середня школа (high school), після якої можна було вступити до університету; матрос — моряк.

ГЕРОЇЧНА УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ

Друга світова війна (1939-1945) застала Україну під кількома займанщинами, але дві найбільші частини української території були під окупацією імперіялістичної Росії з комуністичною владою і під пануванням Польщі. Війну розпочала Німеччина. Вона розгромила Польщу і майже всі західні українські землі (крім Холмщини, Посяння й Лемківщини) віддала більшовицькій владі, з якою була в союзі. Нові наїзники почали гнобити й нищити українське населення. Вони почали в'язнити, вивозити на Сибір та розстрілювати українців. Але незабаром Німеччина зірвала союз із Москвою і збройно напала на неї. Німецькі армії загналися аж під Ленінград, Москву, на береги Волги та підніжжя Кавказу.

Хоч українці опинилися під зверхністю німців, то вони на це не зважали. Почали впорядковувати своє громадське життя: відновили українську Церкву, почали видавати часописи, засновували школи, театри, сільські читальні, робітники наладували поруйновані фабрики, а селяни знов засівали збіжжям поля. Спробу відновити власну державу німці здушили. Вони арештували провідних українських патріотів, в'язнили їх, висипали до конц-таборів, розстрілювали. Загал українського населення жорстоко переслідували. Німецький уряд взяв ціле українське життя під строгий нагляд. Німці гнобили український народ не менше ніж москалі. Німці казали: „Коріться нашим наказам і працюйте для нас!” Вони завели гасло: „Все тільки для німців”.

Ніякий нарід не йде добровільно в неволю. Не зробив цього і український нарід. Він почав протиставитися німецькому гнобленню та теророві. Німці хотіли застрашити народ, тож палили наші села, а здорових людей, чоловіків і жінок, вивозили до Німеччини на працю в фабриках і в сільських господарствах.

Українці зрозуміли, чого німці хочуть: стати панами в Україні, привластити собі врожайну, пшеничну землю, загарбати копальні вугілля, заліза, соли, нафти, земного газу тощо, а українців обернути в своїх наймитів. Україна мала стати колонією Німеччини. І тоді українці взяли в руки зброю, рушніці та скоростріли, не зважаючи, що

німецька армія, хоч ослаблена війною, була ще дуже сильна. В 1942 р. почали творитися в лісах перші збройні з'єднання повстанської армії на Волині та Поліссі. Вона почала нападати на німецькі військові станиці, здобувала або нищила військові склади, громила німецькі каральні відділи, що грабили і палили села. Це нове військо назвало себе: Українська Повстанська Армія — УПА.

УПА поширилася на всю Україну, але передусім на західні її землях. Дійшло до того, що німці були безпечні лише в більших містах, а широкі простори краю (не враховуючи воєнного фронту) опанували „упівці”. УПА мала свою головну команду, нею керував генерал Роман Шухевич, званий Тарасом Чупринкою.

В 1944 р. було видно, що німці програли війну на Сході. Україну знов залляли, мов повінь, московські комуністичні війська. УПА боролася проти москалів і німців.

Коли ж війна скінчилася, героїчна УПА не могла довше ставити спротив з'єднаням військовим частинам москалів, поляків і чехів, що також були опановані більшовицькою Москвою. У бою загинув генерал Роман Шухевич. УПА змінила спосіб боротьби з займанцями їхньої батьківщини, її вояки перейшли в підпілля, змішалися з народом, але залишилися вірними своїй меті: не коритися неволі та зберігати в народі ідею вільної незалежної Української Держави, як на це прийде час.

Тепер, у 1982 і 1983 році припадають 40-ві роковини створення і поширення УПА на всіх українських землях. В історії українського народу вона буде мати свої славні сторінки, хоч записані кров'ю і терпінням. Українська Повстанська Армія доказала перед світом, що нарід, який дав їй своїх найкращих синів і дочок, завжди буде боротися за право на вільне життя на своїй предківській землі.

Пояснення-словничок: **займанщина** — тут: occupation; **імперіялістичний** — сповнений бажання силою панувати над народами, світом; **Москва** тут: Russia; **гнобити** — to oppress; **населення** — population; **підніжжя** (гори) — foot of...; **зверхність** — supremacy; **громадськість** — civic, public, social; **нагляд** — control, oversight; **коритися** — to submit; **гасло** — slogan; **привластити** — to usurp; **загарбати** — to seize illegally; **наймит** — hireling; **зброя** — тут: firearms; **склад** — маразин (store house, depot); **громити** — побивати, знищувати (to destroy); **ставити спротив** — to oppose; **частина** (військова). **з'єднання** — відділ війська (formation, troops).

СНІГОВИЙ ТУНЕЛЬ

Цього року зима дуже люта. Спершу снігу насипле повний двір і повну вулицю, так що аж хата стогне під важким вантажем на даху, а потім настає мороз, та ще й із колючим, пронизливим вітром.

— Сиди вдома, Павлику, надвір не виходь, бо простудишся, — наказує мама.

— А як мені нудно? Що я можу в хаті робити?

— Домашні завдання.

— Я вже зробив. Школа й так зачинена — але я все-таки зробив.

— То почитай якусь книжку. Українську!

— Добре, мамо, почитаю.

Тільки Павлусь розкрив книжку, задзвонив телефон.

— Це до тебе, Павлику, — крикнув тато.

Дзвонив Павликів сусід Юрко. Але чого? Звичайно, Юрчик просто приходить до Павлика, коли треба (й коли не треба також), бож вони живуть так близько — через одну хату. Невже так холодно, що Юрчик не може й носа на вулицю показати?

— Здоров, Павле! — привітався Юрко. — Яка там у вас погода?

— Така, як у вас, тільки ще холодніше, бо ми на сто ярдів далі на північ. А що сталося? Ти, може, хворий?

— Ні, покищо здоровий, але якщо ще півдня посиджу в хаті, то захворію. Виходь надвір!

— Мама не пускає. Я вже пробував. Каже, що дуже холодно.

— А ти потихеньку, вона й не помітить.

— Не хотів би її вразити. Але я трохи почекаю, а потім знову попрошусь. Почекай з півгодини, добре?

— Гаразд, але тільки півгодини, не більше. Тато згорнув газету й виглянув у вікно.

— Щож, сніг перестав сипати, треба трохи його повідкидати, поки люди не притоптали. Хочеш мені допомогти, Павлику?

— Хочу! — радісно згодився Павлик. От тепер він покличе Юрка, разом буде веселіше. Але тато не згодився:

— Хай він свій сніг відгортає. А ти спершу мені поможи, а потім уже викличеш Юрка.

Взявши лопати, батько із сином працювали швидко й весело. Тато копав сніг там, де глибше його навіяло, а Павлик підчищував там, де сніг лишився після тата. Як дійшли до вулиці, тато дуже розсердився:

— Знов їздили трактори з лемешами, сніг повідгортали з вулиці — це добре, а от що мені

нагорнули цілу гору в мій в'їзд до гаражу — це дуже зле. Тепер я знову ці гори мушу копати...

Павлик глянув на вулицю. Сусіди повідгортали з хідників сніг, а трактори, в свою чергу, насунули сніг із вулиць. Утворились високі білі гори, аж глянути любо.

— Ну, тепер можеш викликати свого приятеля. Я вже умовлю маму, щоб не сварилась — але через півгодини мусиш іти додому, бо носа відморозиш!

— Добре, тату, я тільки на хвилину в хату забіжу!

В хаті Павло задзвонив до Юрка.

— Що? І ти через телефон? А на вулицю не хочеш?

— Хочу, і тому саме дзвоню. Я вже там був. Там такі гори, що хоч на санках спускайся! Знаєш що? Давай ми зробимо тунель від вашої хати й до нашої, попід тими сніговими горами. Я почну від себе, а ти від себе — і побачимо, де стрінемося. Хто більше прокопає, той переможець.

— Згода, згода. Я вже вдягаюсь.

— Та візьми якусь лопатку чи ложку!

— Візьму.

Павлик узяв маленьку лопатку, що нею мама восени саджала туліпани. Поглянув, чи Юрко вже вийшов — та де там! За сніговими горбами нічого не видно. Сніг коло їхньої хати утворив високий конус, ніби ескімоське іглу. Павлик розкопав вхід, вліз у той намет і почав довбати діру в напрямку до Юрка. На щастя, сніг ще не затвердів, давався досить легко. От тільки, щоб не завалився його тунель!

— Агов, Юрку! — крикнув Павлик, але відповіді не було. Певно, Юрко ще далеко. А сніг стає все важчий, копати трудно. Біля Юркової хати мусить бути прохід на вулицю, але чи вдасться його досягнути? Та й пів години вже мабуть кінчається. Де ж той Юрко?

Павлик простягнув руку з лопаткою вперед і ударив нею об сніг.

— Дзень!!! — брязнула лопатка, і щось її вирвало з хлопцевих рук. Права рука заболіла, а в голові щось закрутилося, наче коліщата великого годинника. Колись тато розкрив свого годинника й показав синові, як там крутяться коліщата й як вони приводять у рух стрілки. Отож такі коліщата, тільки великі й сліпуче червоні, закрутилися тепер у Павликовій голові. Далі він уже нічого не пам'ятав.

Отямився вдома, у ліжку. Мама прикладала йому до голови компреси. Тато тримав його за

руку. Коло ліжка стояв Юрко із своєю мамою.

— Що сталося? Юрку, чого ти не вийшов мені назустріч?

— Я вийшов, — відповів Юрко. — Я докопався майже до тебе, але ти не туди спрямував: ти звернув на вулицю, й на тебе ледве не наїхало авто.

— Що ти кажеш?

— Так, справді, — сказала мама. — Тільки водій тебе встиг помітити й зупинився. Пропала тільки моя улюблена лопатка, і тепер ти мені можеш на день народження нову подарувати.

Добре, що ти не поранений. Як ти почуваєшся, сину?

— Добре, тільки трохи рука болить. І їсти хочеться.

— О, якщо їсти хочеться, це добрий знак. Зараз одержиш. А на другий раз, як будеш робити тунель, то бери з собою компас.

Пояснення-словничок: стогнати — to moan; вантаж — load; пронизливий — shrill, sharp; лопата — shovel; леміш — ploughshare, тут: пристрій (attachment) до відгортання снігу; брязкати — брязнути (to clang, to bang); рух — motion; стрілки (у годинника) — hands; отямитися — to recover oneself.

Світлана КУЗЬМЕНКО

ЧОМУ ЛЕСИК ЛЮБИТЬ УКРАЇНУ?

— Чому у тебе так багато книжок? — запитав Лесик свого дідуся.

— Бо вони, Лесику, мої чудові приятелі.

— Чому вони твої чудові приятелі? Що вони тобі, дідусю, такого чудового роблять? — допитався Лесик.

— А, ось, чому, — почав дідусь, — коли мені нудно — вони мене розважають. Коли мені сумно — вони мене розвеселяють. З них я навчився багато чого корисного й цікавого. З них я пізнав красу моєї рідної мови.

— Дідусю, але ж ти міг би позичити всі ці книжки в бібліотеці і тоді мав би з них усе те, що ти кажеш, безкоштовно, а на ці гроші купив би собі щось інше.

— Це так, Лесику. Але, коли я купую українські книжки, — я підтримую українських письменників. Завдяки такій, як моя, підтримці, українські письменники зможуть видавати більше своїх творів. Добрі книжки — це важлива література, що свідчить про духову культуру народу, по чому народ здобуває собі пошану серед інших народів. Я хочу, щоб український народ був високо шанованим народом у світі, а він має на це всі підстави.

— Дідусю, ти дуже любиш Україну?

— Так, Лесику, я дуже люблю Україну, бо вона моя батьківщина, а я є її маленькою частинкою.

— Я також люблю Україну, дідусю, — мовив, трохи подумавши, Лесик, — хоч і не знаю про неї так багато, як ти, і ніколи її не бачив. А знаєш чому?

— Бо я люблю тебе, бабуню й моїх батьків.

МОЇ БАТЬКИ

Чудесних речей на світі багато.
Та тільки не мало речей і бридких.
Ізмалку навчають мене відрізнати
Від доброго зле мої любі батьки.

До рідної школи ходжу щосуботи.
Туди мене тато, уперше, привів.
Що я українець, з козацького роду,
Довідавсь я, вперше, від рідних батьків.

Батьки мені завжди усе пояснили
Так чітко і ясно, щоб я зрозумів:
Щоб ріс я здоровим, щоб був я щасливим,
Щоб гідне Людини життя я прожив.

Чудесний — чудовий (wonderful); річ, род. мн. речей — предмет (the matter, the thing); бридкий — поганий (disgusting); чітко — зрозуміло (clearly, accurately); Людини (з великою буквою на початку) — тобто з гідною (worthy), чесною людиною.

З ДИТЯЧОГО ЖИТТЯ

ШКІЛЬНЕ ЗАВДАННЯ „НАШ РІД” ДІТЕЙ ІЗ ГЕМТРЕМКУ, МІЧ.

Вчителька 7-ої класи школи Непорочного Зачаття пані Ксеня Кучер в Гемтремку, Міч. прислала „Веселці” шкільні завдання учнів на тему „Наш рід”. Діти 7-ої класи написали до журналу спільного листа: „Дорога „Веселко”! Ми, учні 7-ої класи школи Непорочного Зачаття в Дітройті, вчимося на годині української мови про наш рідний край — Україну. Тепер ми закінчили географію Карпат. При кінці ми нарисували мапу Карпат. Ми побачили, що багато наших предків походило з Карпат. В класі маємо бойків, лемків і гуцулів. Тому ми написали завдання „Наш рід”. Дуже просимо, щоб Ви видрукували наші завдання у „Веселці”, бо цей журнал ми дуже часто читаємо у школі.

Наша вчителька називається Ксеня Кучер, а я Бернадета Копитко пишу від цілої класи.

Християна Армічак
Валє Платт
Діана Черкас.
Лєся Урбан
Катруся Бартків
Маркіян Карпинський
Ксеня Кучер учителька української мови
Лєся Іваницька
Християна Армічак
Іван Часенко
Даніло Зарецький
Зено Зарецький
Роман Ісидор
Пітє Баронігє
Панє Купєт
Лєся Ісидор
Маркіян Карпинський

Дорогі Діти! Редакція „Веселки” щиро дякує Вашій учительці пані Ксені Кучер і Вам за листа і за шкільні завдання про „Наш рід”. Будемо друкувати їх частинами в кожному числі журналу. Бажаємо Вам успіху в вивчанні рідної мови й предметів українознавства.

МІЙ РІД

Батьки моєї мами народилися в Станиславові в Західній Україні. Мій дідо був садівник і мав велику пасіку. Також мав крамницю. Продавали в ній матеріяли на одяг, харчі і хліб. В околиці Станиславова (Івано-Франківське) було багато городників. Тепер є там великі військові бази.

Лєся Урбан

Батьки моєї мами походять із села Луків, повіт Рогатин у Станіславівщині, Західня Україна. Займалися господарством, вирощали пшеницю, ячмінь і жито. Батьки мого тата походили зі Львова. Це є головне місто Галичини, знаний центр культури. Збудував його король Данило для свого сина Льва. Львів, це прекрасне місто! У Львові 1-го листопада 1918 р. українці проголосили волю й боролися за неї з ворогами.

Христия Марітчак

Мій дідо є з Золочева. Це є місто в Західній Україні. Воно є славне, бо там були фабрики м'ясних виробів. Було теж багато городників. Були теж ліси, квітки і фарми.

Катруся Бартків

Мої батьки народилися в Європі. Мій батько походив із містечка Завадів у Західній Україні. Там було багато фарм. Виробляли там теж кошики, ложки і дерев'яні предмети. Моя мама народилася в місті Радомськ Великий у Польщі. Там є багато крамниць, одна церква і виробництво черевиків.

Бернардета Копитко

Сокаль — чудове місто. Лежить над рікою Буг і оточене з усіх сторін лісами. Як говорять історичні перекази, воно було свідком козацької слави. В Сокалі була кооператива „Маслосоюз”, українські банки і ремісничє товариство „Зоря”. В Сокалі були три церкви. Найгарніша — церква свв. Петра й Павла. Вона дуже гарно розмальована. В місті була хлоп'яча й дівоча гімназії та торговельна школа. Були теж добре зорганізовані хори.

Лєся Іваницька

Мій дідусь Роман Карпинський народився в селі Островець біля Теребовлі в східній частині Галичини. Був в українському війську. Моя бабуня Євгенія Рабій народилася в Самборі. Вона була професором університету. Мій прадідусь о. Іван Волянський був першим українським священником в Америці. Мій батько народився в Сяноці на Лемківщині. Мій вуйко Ісидор Борецький є торонтонським єпископом. Друга моя бабуня Олена Гаврилук народилася в Коломиї, а дідусь Василь Бойцуняк народився в Косові в гуцульських Карпатах. Я є частинно гуцул, частинно лемко і подоляк.

Маркіян Карпинський

КАЛЮЖА

(Ілюстрація Марти Гулей-Леґецкіс)

Часом у зимову днину Сонце нам приносить зміну:

**Потихеньку тоне крига,
Й настає тоді відлига.**

**І тому, що тепло дуже,
3 криги натекла калюжа.**

От у теплу цю годину
Йде Настуня у гостину.

**Та калюжа вздовж дороги
Не викликує тривоги.**

**Не страшні такі калюжі
Тим, у кого ноги дужі.**

— Хоч вузька моя суконка,
Я у спорті чемпіонка!

**Ні, обходити не хочу:
Я калюжу перескочу!**

**Раз-два-три! Вперед без ляку! —
Зачепилась за гілляку...**

І кричить тепер Настуся:
— Ой рятуйте!, Ой, втоплюся!

**Стриматись було несила —
І в калюжу Настя сіла.**

Зміна — change; **крига** — лід; **відлига** — thaw; **калюжа** — pool, puddle.

РОЗГАДАЙМО!

1. РІЗДВЯНА ЗАГАДКА

Гостя в нас не будь-яка: Лямпочки горять іскристо...
Вся зелена і струнка, Радо ми її вітаєм,
Кольорові наміста, Пісню про Христа співаєм.
А волосся золотисте, **Б. П.**

2. ШО ЧЕ?

- а. Чотири ноги має, але не звір, є пір'я, але не пташка.
- б. Чотири роги й чотири ноги, а стоїть-держиться підлоги.
- в. Що воно таке: дір багато має, а воду тримає?
- г. Зуби має, та ніколи ними їжі не кусає.
- ґ. Мас обличчя, та не має голови, має руки, та без ніг, але ходить постійно і рахунок добре знає.

*** _____

3. НАРОДНІ ЗАГАДКИ

- а. Удень вікно розбите, а вночі вставлене.
б. **С**ам не біжить, а **с**тоять не велить.
в. **К**ругом вода, а з **п**итвом біда. **Х**то знає, де це буває?
г. **П**о морю йде, йде, а як на берег зійде, тут і пропаде.
г. **П**ять копірок, а один хід.

4. МУЗИЧНА ЗАГАДКА

Десь у гаю родилася,
У хаті опинилася.
Була німа і нежива —
Тепер говорить і співа.

Зате ж як розкуражиться,
Уся біда уляжеться:
Такий гармидер заведе,
Що й бас товстючий загуде.

Хто з нею добре знається,
До того обзивається,
А хто не влад її бере,
Аж по душі вона дере.

Батьки, і паніматоньки,
І хлопці, і дівчатоньки
Аж не потовпіляться, біжать
До танців жижечки тремтять.

Буває так **зажуриться**,
Що й **люлечка** не **куриться**,
В очах **сльозинка** **заблищить**
І **чуле** **серце** **заболить**.

Якая ж то порадонька,
Цікавая прынадонька,
Що вміе плакаць і співаць,
І жартувать, і потішаць?

Л. Г л і б і в

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК 3 ч. „ВЕСЕЛКИ” ЗА ГРУДЕНЬ 1982.: ЗИМОВІ ЗАГАДКИ: а) Сніг. б) Мороз. в) Лід. ЗІРКА — НЕ ЗІРКА: Комета. ЗАГАДКИ-НЕДОМОВКИ: а) Київ. б) Дніпро. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ від 1-10: Сніг. ЧИТАЙ ВПЕРЕД — ЧИТАЙ НАЗАД: У цій загадці пропущено останню стрічку. Вона повинна звучати:

Читай вперед — так буде літо,
І осінь і зима й весна;
А як назад це слово вжито —
То буде пошесть навісна.

Розгадка: рік-кір.

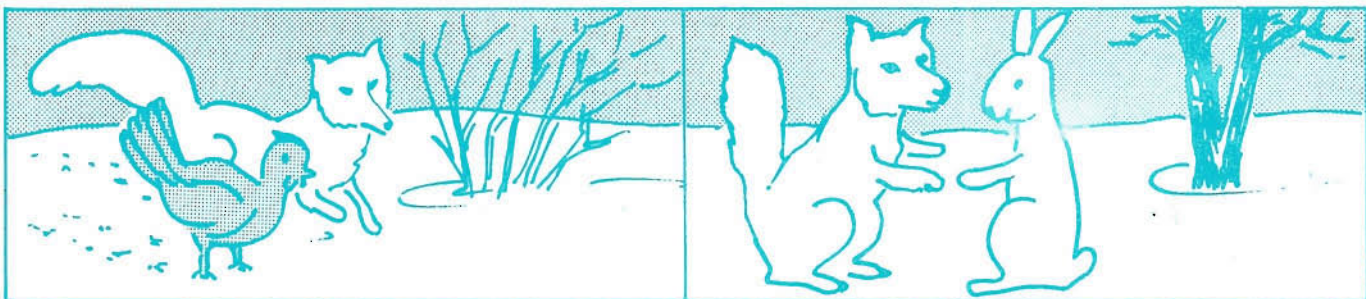
Гоца Давла

У ліску мороз і сніг,
Та усюди гамір сміх.

Із горбка санки летять,
Внизу ковзани шах-мах.

А в долину з-між кущів
Мчаться вниз лещетарі.

Лисик сів на сірий мох
Із куріпкою удвох.

Недалеко ковзанів
Вовчик коло зайця сів —

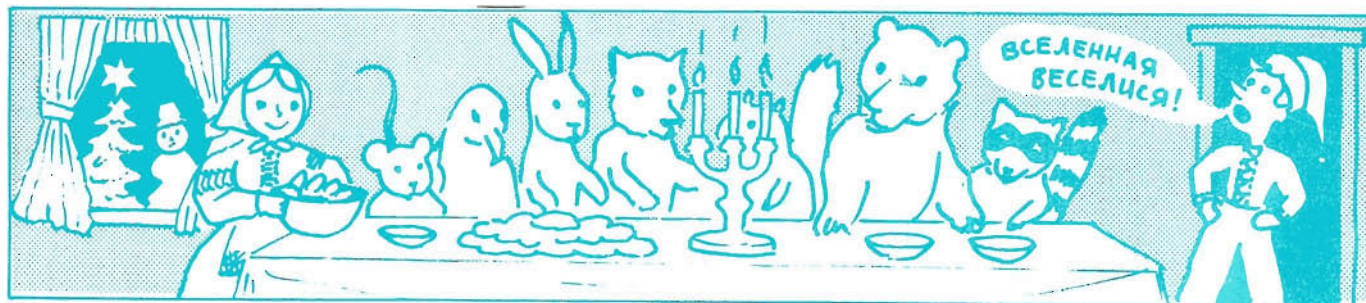
— і говорить: „Зайче-братку,
Дай мені на згоду лапку!”

На дубочку яструб сів,
А з ним стадо горобців.

Ѓном огонь в печі розвів,
Помагає, аж упрів.

Гоца варить борщ із бобом,
Ѓном махає макогоном.

Увечері Гоца мила
Звірів з лісу запросила:

„Йдіть без ляку, без обману
На вечерю, на різдвяну!

Згода буде тут між вами,
Між усякими звірами!”

Ковзани — skates; лещетар — skier; обман — обдурювання, хитрість; куріпка — partridge.